

УДК 343.9

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v95.2022.2>

І. В. Кріцак

**ПРИНЦИП РІВНОСТІ В АСПЕКТІ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ
ТА ВИБУДОВУВАННЯ НОВИХ ГРАНЕЙ КРИМІНОТЕОЛОГІЇ:
ВИКЛИКИ І ЗАГРОЗИ СЬОГОДЕННЮ**

*«Возмите иго Мое на себе, и научитесь от Мене,
яко кроток есмь и смирен сердцем»
(Мф. 11:29)*

*«Нет уже Иудея, ни язычника; нет раба, ни свободного;
нет мужеского пола, ни женского:
ибо все вы одно во Христе Иисусе»
(Гал. 3:28)*

*«Ибо, если в собрание ваше войдет человек
с золотым перстнем, в богатой одежде,
войдет же и бедный в скудной одежде, и вы,
смотря на одетого в богатую одежду,
скажете ему: тебе хорошо сесть здесь,
а бедному скажете: ты стань там, или садись здесь,
у ног моих, то не пересуживаете ли вы в себе
и не становитесь ли судьями с худыми мыслями?»
(Иак. 2:2-4)*

*Наука несе в собі потужний заряд
не лише дослідницької діяльності.
У ній спостерігається багато виховних
і ціннісних аспектів, на які слід постійно звертати увагу.*

Актуальність розроблення теми наукового дослідження. Ідеї свободи, рівності та братства постійно супроводжували розвиток людського суспільства: від визнання людини найвищою соціальною цінністю в межах гуманістичних теорій епохи Відродження до сучасного періоду розуміння єдності доль світової цивілізації [1, с. 184]. Стаття 1 Загальної декларації прав людини, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р. (далі – Декларація), встановлює: «Усі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю та повинні чинити один щодо одного в дусі братства» [2]. Декларація надає також відкритий перелік ознак, за якими забороняється будь-яка дискримінація кожної людини. Кожна людина повинна мати усі права й свободи незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань,

національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого статусу. Окремі статті Декларації (статті 3, 5) закріплюють права кожної людини на життя, свободу й особисту недоторканність, а також містять заборони катувань, жорстоких, нелюдських або таких, що принижують людську гідність, видів поведінки та покарання. Ідея рівності є багатофункціональною категорією, набуває змісту парадигмального комплексу під час досліджень як соціально-політичних ідей, так і правових ідей – принципів, що відповідним чином закріплюються в різних галузях законодавства. Ця ідея не лише забезпечує рівний доступ кожної людини до вільного користування всіма правами та свободами, проголошеними Декларацією, а й надає кожній людині рівний захист від будь-якої дискримінації чи підбурювання до такої дискримінації (стаття 7 Декларації) [1, с. 184].

Конституційний вимір принципів рівності та законності. На конституційному рівні проголошено, що Україна є правовою державою. Правова держава – це організація політичної влади, діяльність якої заснована на верховенстві права, законності, гарантуванні прав і свобод людини та взаємній відповідальності особи і держави. Метою існування такої держави є забезпечення прав і свобод особи, а одним з основоположних принципів її функціонування – рівність усіх перед законом [3, с. 22]. Принцип рівності є рушійною силою у сфері прав людини. Він також є одним із стовпів процесу розвитку людського потенціалу. Результатом суспільного розвитку стало укорінення правил, цінностей, інститутів та юридичних норм для зміцнення рівності і ліквідації дискримінації. Відповідно до ч. 1 ст. 24 Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Згідно з п. 1 ст. 92 Конституції України права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина визначаються виключно законами України [4]. Разом з цим, слід розуміти, що принцип рівності перед законом є базовим принципом не лише конституційного, а й адміністративного, кримінального, цивільного й інших галузей права, що робить можливим проведення, так би мовити, галузевих досліджень названої проблематики [3, с. 22].

Розділ II Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», прагнучи встановити певні правові гарантії юридичної рівноправності, вказує, що: «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними»; «громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками»; «рівність прав чоловіка й жінки забезпечується наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності; у здобутті освіти і професійній підготовці; у праці та винагороді за неї; встановленням пенсійних пілг; спеціальними заходами щодо охорони праці і здоров'я жінок; створенням умов, які дають можливість жінкам поєднувати працю з материнством; правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пілг вагітним жінкам і матерям». Закріплення зазначених принципів

формальної рівності на конституційному рівні, звичайно, ще не означає реального його виконання, але дає змогу говорити (виходячи з існування необхідної правової основи для реалізації принципу соціальної справедливості в Україні) про можливість формування якісно нової моделі взаємин між державою і його громадянами, здійснення відповідно до проголошених принципів перетворення у всіх сферах громадського життя, забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина. Дослідження справедливості, законності та рівності як феноменів суспільної дійсності, зв'язку їхніх теоретичних положень з умовами практичного здійснення являють собою не лише важливу наукову, але й практичну проблему. Історичний досвід функціонування державно-правових систем багатьох країн світу свідчить проте, що дотримання в них вимог справедливості, законності і рівності сприяє розкриттю права не лише як засобу втілення інтересів членів суспільства, але й як інструмента реалізації особистих інтересів індивідів, їхньої свободи. За своєю суттю вони є якісною характеристикою права, забезпечують його зміст. Тому дослідження справедливості, законності та рівності необхідно не лише для визнання принципів суспільного життя, але й для створення на їхній основі відповідних норм права [5, с. 79–80].

Історико-правові аспекти принципу рівності. Т. В. Чехович, зауважує, що статтею 24 Конституції України закріплена юридична рівність громадян, яка визначає однаковість юридичного положення, рівність суспільного становища людей за законом. Вона полягає у формальній рівності юридичних прав та свобод. Принцип рівності перед законом широко використовується майже у всіх галузях права в межах правової системи України. Він отримав своє нормативне закріплення як на рівні між народного права, так і на рівні національної правової системи, зокрема в Основному Законі України та в чинному законодавстві України, а також у підзаконних нормативно-правових актах. Однак зрозуміти суть цього принципу та його значення в сучасній Українській державі можна лише здійснивши аналіз історико-правових витоків ідеї рівності, її розвитку і становлення у вітчизняній правовій думці, закріплення на конституційному рівні тощо [6, с. 17]. Різним етапам історичного розвитку прав людини характерні свої масштаб і міра свободи, коло суб'єктів і відносин, тобто свій зміст принципу рівності. Більше того, науковці наголошують на тому, що історія права являє собою еволюцію змісту, масштабу і ступеня саме правової рівності [7, с. 290].

Важливо звернути увагу на те, що принципи права історичні, а це означає, що нема вічних і незмінних принципів і кожний тип права має свої принципи [8, с. 102]. Історично ідея рівності перед законом має глибоке коріння. Її витoki можна знайти в давніх цивілізаціях, а зокрема в Стародавній Греції та Римі. Так, у Стародавньому Римі говорили: *Legessunt inventae quae cum omnibus semper una atque eadem voce loquerentur* – закони звертаються до всіх одним і тим же голосом [9, с. 660]. Однак рівність у праві та рівність перед законом, як одна із форм її прояву, мала певну особливість. Мова йде про те, що право давніх держав, наприклад право Стародавнього Єгипту, Вавилону, Риму, Греції, Індії, та феодалне право, наприклад право франків, ранньофеодальної Англії, Німеччини, Франції та ін., було диференційованим, тобто говорити про рівність перед законом

у сучасному розумінні цього принципу немає підстав. Фактично в той час існував поділ суспільства на різні класи, або страти за різними ознаками, а зокрема: за походженням, за статевою ознакою, за майновим цензом, за віком та ін. Тобто існувала не лише фактична, але й юридична нерівність осіб перед законом. Особливо це стосувалося питання про відповідальність за вчинення того чи іншого правопорушення [6, с. 17].

Сутність принципу рівності перед законом. Законність – це засада, сфера діяльності якої надзвичайно широка. Вона стосується всіх стадій та інститутів судового процесу, всіх його суб'єктів, поширюється на всі дії і процесуальні рішення, характеризує всі грані процесуальної діяльності та процесуальних відносин, пронизує всі інші засади і значною мірою сприяє їх фактичній реалізації. Законність посідає особливе, провідне місце серед інших засад судового процесу, які розкривають і конкретизують її, становлять її зміст. Законність – загальна, універсальна засада, яка знаходить вияв у всіх засадах і нормах права, характеризує усі сторони судочинства [5, с. 77].

В. В. Копейчиков, зазначав, що: «Принципи права – це його основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення права» [10, с. 108]. На думку Дж. Локка, стан, притаманний усім людям від природи, – це стан повної свободи і рівності. «Нікому не належить більше, ніж іншим: бо ніщо не є настільки очевидним ніж те, що створіння одного виду та класу... мають бути також рівними між собою, без будь-якого підпорядкування чи підлеглості...» [11, с. 131].

Зрозуміло, що суть принципу рівності громадян перед законом неможливо виявити без аналізу такої категорії як «рівність». При цьому, слід відзначити, що незважаючи на нібито зрозумілу суть ця ідея і досі залишається предметом численних дискусій у науковій літературі. Так, на думку авторів оксфордського політичного словника, ця нормативна вимога передбачає чотири основні аспекти, які суттєво відрізняються один від іншого, хоча і не є незалежними: 1) рівна повага в межах певної схеми процесу ухвалення постанов – вимога виявляти рівну повагу до думки кожного; 2) об'єктивне ставлення – вимога однакового розгляду однакових випадків; 3) рівність розподілу – вимога отримання кожним рівної частки певного блага; 4) рівність результату – вимога, згідно з якою індивіди після процедури розподілу повинні опинитися в однакових умовах [12, с. 596].

Сьогодні ідея рівності реалізується в праві за допомогою чотирьох пов'язаних між собою загальних принципів: 1) принципу рівності перед законом; 2) принципу рівності перед судом; 3) принципу рівності прав і свобод людини і громадянина; 4) принципу рівності обов'язків людини і громадянина. Водночас, суть рівності перед законом полягає у вимозі однакового підходу до людей – усупереч тому, що вони різні [13, с. 144]. К. Хессе, зазначає: «Це правило вимагає застосування права без винятків до будь-кого, незважаючи на особистість: унаслідок нормування прав кожний наділений рівною мірою правами й обов'язками, а державній владі заборонено використовувати чинне право в інтересах чи на шкоду окремій особі» [14, с. 215].

Для принципу рівності громадян перед законом як принципу права властиві такі ознаки: регулятивність, нормативність, об'єктивна обумовленість, фіксація

в міжнародних договорах, законах та інших зовнішніх формах права, забезпеченість, концентрованість, засадничість, високий рівень абстрагування, імперативність, стабільність. Всі ці характеристики цього конституційного принципу права мають суттєве значення, адже дають можливість отримати комплекс уявлення про його природу. Рівність громадян перед законом передбачає те, що кожен є адресатом вимог закону у рівній мірі. Виключається створення штучної диспропорції у правах і обов'язках, за якої одні громадяни будуть мати виключно права, а на інших будуть покладатися виключно обов'язки. Крім того, рівність перед законом передбачає рівну відповідальність будь-кого на рівних підставах, у аналогічних ситуаціях, при вчиненні правопорушення. Тобто виключається можливість безпідставного звільнення від юридичної відповідальності правопорушника, а також настання додаткових санкцій для правопорушника за ознакою статі, раси, віросповідання, належністю до будь-якої політичної сили та ін. [15, с. 42–43].

Дотримання судом принципу рівності. Дотримання принципу рівності є обов'язковою вимогою закону, якої зобов'язаний дотримуватись суд під час здійснення правосуддя. Разом з тим нормативно-правові акти не закріплюють механізм реалізації цього принципу, способи його дотримання й можливі шляхи порушення, відповідальність за його порушення, процедури контролю за його дотриманням тощо. Стосовно дотримання принципу рівності адміністративними судами, то зміст принципу рівності може бути викладеним наступним чином: 1) суд повинен неухильно дотримуватись принципу рівності у своїй діяльності; 2) суд зобов'язаний забезпечити рівне ставлення до сторін судового процесу шляхом об'єктивного, неупередженого розгляду справи по суті, не надаючи привілеїв та не здійснюючи обмежень щодо однієї зі сторін процесу; 3) під привілеями можна розуміти надання більших прав, більшого часу для вчинення процесуальних дій, приділення більшої уваги одній стороні порівняно з іншою, задоволення всіх клопотань й вимог незалежно від їх суті, змісту й обґрунтованості тощо; 4) під обмеженнями можна розуміти надання менших прав, меншого часу на вчинення процесуальних дій, приділення меншої уваги порівняно з іншою стороною, ігнорування слів, клопотань, заперечень, пояснень, грубе перебивання тощо; 5) суд повинен забезпечити сторонам однакову можливість реалізувати свої процесуальні права та простежити за належним виконанням процесуальних обов'язків. При цьому таке забезпечення може здійснюватись у різноманітний спосіб, наприклад, шляхом: належної, адекватної, своєчасної реакції суду на дії, висловлювання, клопотання сторін; уважного вислуховування доводів сторін; своєчасного видання ухвал у випадках, встановлених законом; прийняття клопотань, поданих сторонами, тощо. Як показує вивчення судової практики, таке забезпечення може здійснюватись у тому числі і шляхом надання другій із сторін можливості ознайомитись з інформацією з обмеженим доступом, до якої за звичайних обставин є доступ лише в суб'єкта владних повноважень – сторони в судовому процесі (звичайно, якщо ця інформація має відношення до справи); 6) суд повинен однаково застосовувати й тлумачити норми законодавства в однакових випадках, якщо інше не передбачено законом або не зумовлено об'єктивними обставинами справи. У такий спосіб може реалізовуватись вимога стосовно дотримання принципу рівності під час здійснення судочинства. Для

вдосконалення чинного законодавства, створення можливостей для виконання вимоги дотримуватись принципу рівності та можливостей контролю за її виконанням, забезпечення ефективності цієї вимоги на практиці, її реальної дії – необхідно закріпити на нормативному рівні зміст принципу рівності в судовому процесі, способи його реалізації й забезпечення, а також інші елементи механізму забезпечення рівності громадян перед законом і судом у судочинстві [16, с. 147–148].

Гендерна рівність в аспекті рівності у правах чоловіка та жінки. На початку ХХІ ст. громадськість почала активно цікавитися гендерною проблематикою. Зокрема, з'явилася велика кількість наукових розвідок, які спробували донести до суспільства питання, пов'язані з гендерними відносинами, і як наслідок – гендерною рівністю у суспільстві [17; 18]. Вчені стверджували про дисбаланс розвитку українського суспільства та нерівномірність представлення жінок в політичному, економічному секторах, а також у секторі безпеки. Тому й не дивно, що виникла потреба у створенні базового законодавчого акту, в якому було б закладено основи подальшої гендерної стратегії держави. Ним став, прийнятий у 2005 р., Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Його основна мета полягала у забезпеченні правових засад рівноправності представництва чоловіків та жінок у різних сферах життєдіяльності суспільства, а також зменшенні дискримінаційних проявів за ознакою статі й усуненні дисбалансу в реалізації прав і свобод між чоловіками та жінками [19, с. 60].

Т. Д. Чубіна зауважує, що підписання Україною у 2014 р. Угоди про асоціацію з Європейським Союзом поставило перед нашою державою нові важливі завдання, такі як розроблення нових концептуальних підходів до формування основних засад гендерної політики, які лягли б в основу розуміння більшістю українського соціуму поняття гендерної культури, що ґрунтується на визнанні рівноправності чоловіків та жінок, і як наслідок – подоланні дискримінації між статтями у різного роду відносинах [19, с. 59].

Починаючи з 2018 р., Уряд України, під час подальшого формування механізмів гендерної політики, почав застосовувати принцип гендерної інтеграції, коли питання пов'язані із рівними правами чоловіків і жінок включаються у різні галузеві стратегії та плани усіх галузей державного управління, що дозволило більш активно регулювати гендерні процеси. Отже, за двадцять п'ять років в українському політикумі відбулася відчутна трансформація поглядів на роль і місце жінок у житті суспільства. Так, якщо у кінці ХХ ст. зусилля певних громадських організацій, котрі відстоювали право на законодавче «поліпшення становища жінок», привело до включення у Конституцію України статті 24, яка забезпечувала функціонування принципу рівноправності представників обох статей, то вже у ХХІ ст. стало відчутним реальне юридичне забезпечення рівних прав і можливостей як жінок так і чоловіків та їхнє паритетне представництво у соціальній, освітній, економічній, політичній сферах, а також у секторі безпеки [19, с. 62–63].

І, насамкінець, конституційний принцип рівності є однією з фундаментальних конституційних вимог, а також важливою умовою існування демократичної, правової держави [20, с. 241]. Закріплення конституційного принципу рівності є величезним здобутком сучасного українського суспільства, зумовленим об'єктивно

існуючими імперативами цивілізації [21, с. 15–24]. Формально проголошений конституційний принцип рівності особи вимагає свого забезпечення, тобто прийняття заходів, здатних зробити можливість його втілення вжиття реальним. Конституційно-правовий механізм реалізації конституційного принципу рівності особи складається із сукупності нормативних і інституційних елементів. Основними напрямками забезпечення вказаного принципу в загальному вигляді виступають: наявність якісної нормативно-правової бази; соціально-орієнтований вектор державної політики й гарантована підтримка соціально не захищених верств населення; забезпечення рівності всіх перед законом і судом; чітке втілення ідеї рівності в процес правотворчої і правозастосовної діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, органів суду і прокуратури та їх посадових осіб; підвищення рівня правової культури населення, подолання правового нігілізму [22, с. 107].

Корупція в Україні: нормативно-ціннісні аспекти її подолання в аспекті соціальної нерівності. «Дорога від нерівності до корупції може бути не прямою, а пролягати через генералізовану довіру» (Е. Усланер). Зростання нерівності у світі, поряд із фундаменталізмом та поганою екологічною ситуацією, є однією з найбільших проблем сучасного людства. ООН у програмі «Цілі сталого розвитку 2016-2030» оголосила про необхідність скорочення нерівності всередині країн та між ними до 2030 року [23]. Нерівність є соціальним лихом, адже має руйнівні наслідки – бідність, скорочення тривалості життя, зростання злочинності. Різниця доходів між бідними і багатими вимірюється т. зв. «індексом Джині» (Giniindex). Він показує прямий пропорційний зв'язок між цим індексом, тривалістю життя та рівнем злочинності й обернено пропорційний – із соціальною мобільністю (Тоні Джадт) [24, с. 15]. Звідси мінімізація нерівності є одним з основних завдань, яке постає перед людством

Настільки ж важливою і такою, що постійно «на порядку денному», є тема нерівності – з її вражаючими цифрами щодо нерівності доходів та парадоксальним значенням індексу Джині для України. Проте поєднання цих тем у єдину концепцію причинно-наслідкових зв'язків з акцентом на чинники як матеріальні (доходи), так і нематеріальні (довіра, відчуття справедливості, цінності), наразі не набуло достатнього поширення як перспективний напрям науково-теоретичних та емпіричних досліджень [25, с. 15].

Як видається з наукових досліджень, присвячених зв'язку нерівності та корупції, поряд із такими матеріальними чинниками, як різниця в доходах, вагоме значення мають чинники нематеріальні та нормативні. Такі чинники, як генералізована довіра, суспільна оцінка наявного устрою як справедливого, зокрема і в питанні розподілу статків, – не лише вберігають суспільство від потрапляння в замкнене коло нерівності та корупції, але й сприяють гармонійному розвитку суспільства з численним і впливовим середнім класом. І навпаки – нерівність, недовіра і відчуття соціальної несправедливості призводять до консервування масштабної бідності, всебічної корупції та загальної суспільної кризи – умов, у яких середній клас не зростає, втрачає вплив і ціннісні відмінності [25, с. 15].

Висновки. Принцип рівності на початках викристалізувався як рівність усіх перед законом в аспекті однакової справедливості, високих смислів права і рівного

ставлення як до багатих, так і бідних. Той же принцип Таліона має на меті рівну відплату – «зуб за зуб, око за око». Водночас, ХХ-ХХІ століття вносить свої корективи, де рівність між чоловіком і жінкою перейшла усі межі розумного та дозволеного і «гендер» розцінюється не як справжня (божественна) рівність у всіх значеннях цього слова, а як гріховна його частина, коли відповідна ідеологія прав людини узаконує страшні (смертні) гріхи та блудодіяння на законодавчому рівні. Звідси й біди та катаклізми, горе та лихоліття.

Ми забуваємо що Єва була створена з ребра Адама (Бут. 2:21–22), як та, що має допомагати чоловікові понести земний тягар первородного гріха (нею ж скоєного) у найскладніших умовах життя (в лиці Адама і Єви й зараз вбачається кожна сім'я, яка вирішила облаштувати земне життя благочестиво, за небесним устроєм).

«Важко чоловікові бути одному, створю йому помічницю, подібну до нього», – говорить Господь (Бут. 2:18). Історія статусу жінки має древню та хвилюючу історію. На жіночій половині людства основна відповідальність за нащадків нинішніх і майбутніх поколінь. Прообразом святості життя і ролі жінки в історії людства для усіх нас є Матір Божа. Саме з неї слід брати приклад як поводити себе (вона весь час перебувала у молитві, праці і богорозмірковуванні). А чого лише варті жінки-мироносиці, коли апостоли розбіглися у час смертних страждань Ісуса Христа (Лк., 22:49,50), а мироносиці супроводжували його до останнього подиху, до смертного кінця. Саме ця, половина людства, а також усі жінки, які вирішили піти шляхом хресним, для нас є прикладом і взірцем для наслідування – як належить відстоювати правду Божу, істину та справедливість.

Апостол Павло дає відповіді на запитання щодо статусу жінки у суспільному та подружньому житті. «Жінки, покоряйтеся своїм чоловікам як Господу, тому що чоловік є главою жінки, як Христос глава Церкви» (Єф. 5:22-24). Водночас дається наступна протипага на зразок дотримання принципу рівності: «Чоловіки, любіть своїх жінок як Христос полюбив Церкву і віддав себе за неї» (Єф. 5:25), за прощення і відпущення наших гріхів. Тобто такий божественний баланс (пропорційність), так звана система стримувань та протипаг, рецепт від усіх хвороб сім'ї та суспільства міститься у Священному писанні, як слід вибудовувати суспільне, подружнє життя на засадах євангельських істин, священного писання та священного передання. Можливо, ці постулати повинні увійти до повсякденного вжитку як аксіома, альфа і омега, – зразок збереження сім'ї на високих людських засадах. З «малої церкви», – сім'ї, розпочинається держава, високі стани (стандарти) життя.

Очевидним і незаперечним є факт, що людина сотворена за образом і подобою Божою (Бут. 2:26–27). Стався до ближнього рівно (однаково жертовно так) як до рідного брата чи сестри, як до матері чи батька, стався, як би ти хотів що усі, хто тебе оточує ставились до тебе (що гласить золоте правило моралі та євангельська істина (Мф. 7:12). Важливо усвідомити, що людина людині брат, а не вовк, що всі люди вільні і рівноправні, всі наділені свободою, яка є найціннішим благом. Водночас мета і сенс життя людини – не гріховна її сторона, розваги і насолоди чи рабська праця на інших. Істинним смислом та принципом є не всюдозволеність за принципом «право – дай, свобода не мішай», а «свобода без гріха», служіння ближньому на засадах божественних заповідей, коли у відповідну діяльність закладаються

не докори сумління та нарікання чи прокльони, а істинні високі смисли найвищих благочестивих станів, на яких засновується творчість і вчення, саморозвиток людини, здобуття високості благочестя і моралі, коли у кожного існують рівні і вільні можливості на здобуття талантів і примноження їх до небувалих масштабів, досягнувши високого звання особистості з найвищими її зверненнями (у зрізі: людина, особа, індивід, громадянин, особистість).

З кримінологічних позицій порозміркуймо, а що робити, коли корупція заповнила усі сфери суспільного життя, коли держава перестає виконувати свої функції в аспекті боротьби зі злом (злочинністю) у її справжніх латентних вимірах, а не показниках статистичної звітності, коли влада використовується в аспекті захисту інтересів нечисленної групи олігархату загальнодержавного та світового рівнів (якими просовуються на високі державні посади депутатський корпус та міністри)? Як же діяти у цьому випадку? Коли правляча ієрархія, управлінська структура влади атрофувалася (прогнила) з середини, громадське майно та цінності присвоюються як приватні, а права людини і дитини розуміються у викривленому значенні, які формують ненормальні, антигромадські значення, проповідують егоцентризм, а не божественні духовно-культурні цінності. Як бути, коли збагачення відбувається за рахунок чужих нещастя, коли кругом «измена, трусость и обман», навмисно створюються нестерпні умови життя, цим самим вчиняються злочини проти людства у глобальному масштабі, які з божественних міркувань не можуть бути безнаказаними з позицій передусім дії закону відплати, природної відплати добра, яке повертається у стократ, і зла, якому слідує рівномірне покарання. Можливо, у такому ключі розмірковувань слід вибудовувати українську науку та новий її напрям, – кримінологію?

Література

1. Крикушенко О. Г. Принцип рівності засуджених перед законом як правова парадигма протидії пенітенціарній (тюремній) субкультурі. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2015. № 1(2). С. 182–188.
2. Загальна декларація прав людини (Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 року) URL: <http://www.un.org/ru/documents/udhr/> (дата звернення: 28.10.22)
3. Чехович Т. В. Принцип рівності громадян перед законом у сфері адміністративно-юрисдикційної діяльності. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 40. С. 21–28.
4. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
5. Ісмаїлова Л. Б. Співвідношення справедливості, законності і рівності в кримінальному судочинстві. *Вісник Академії адвокатури України*. 2005. № 3. С. 74–81.
6. Чехович Т. В. Правові та історичні передумови закріплення конституційного принципу рівності громадян перед законом у Конституції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 2. С. 17–23.
7. Гоббс Т. Левіафан / Т. Гоббс ; пер. з англ. К. : Дух і Літера, 2000. 606 с.
8. Колодій А. М. Конституція і розвиток принципівправа України (методологічні питання) : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01; 12.00.02 / А. М. Колодій ; Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 1998. 382 с.
9. Селіванов В. М. Право і влада суверенної України: методологічні аспекти. К. : Ін Юре, 2002. 724 с.
10. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та інші; за ред. В. В. Копейчикова. Стер. вид. К. : Юрінком Інтер, 2000. 320 с.
11. Лок Дж. Два трактати про врядування / Дж. Лок ; пер. з англ. К. : Основи, 2001. 265 с.
12. Короткий оксфордський політичний словник / за ред. І. Макліна і А. Макмілана ; пер. зангл. К. : Основи, 2006. 789 с.
13. Погребняк С. П. Основоположні принципи права : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / С. П. Погребняк ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х., 2009. 433 с.

14. Хессе К. Основы конституционного права ФРГ / К. Хессе ; пер. с нем. М. : Юрид. лит., 1981. 368 с.
15. Чехович Т. В. Сутність та зміст конституційного принципу рівності громадян перед законом. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 42. С. 37–45.
16. Чехович Т. В. Адміністративна юстиція як елемент гарантування та реалізації принципу рівності перед законом у сфері публічного управління. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2019. Вип. 54. С. 143–148.
17. Марценюк Т., Агеєва В. Інша оптика: Гендерні виклики сучасності. / Т. Марценюк, В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2019. 256 с.
18. Гендерна політика в нормативно-правових документах. Частина 1. / за заг. ред Левченко К. Б. ; Г. Г. Жуковська, К. Б. Левченко, О. О. Остапенко, О. І. Сулова. Київ, 2020. 186 с.
19. Чубіна Т. Д., Федоренко Я. А. Історичні особливості становлення національного законодавства України в процесі формування державної політики забезпечення гендерної рівності. *Вісник Черкаського університету. Серія : Історичні науки*. 2021. № 2. С. 58–64.
20. Шевчук С. Принцип рівності у європейському та порівняльному конституційному праві (до рішення Конституційного Суду України у справі про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчально-го закладу). *Вісник Академії правових наук України*. 2005. № 4(43). С. 124–134.
21. Алексеев С. С. Право на пороге нового тысячелетия: Некоторые тенденции мирового правового развития – надежда и драма современной эпохи. М. : Статут, 2000. 255 с.
22. Острівний Д. М. Стан дотримання в Україні принципу рівності громадян перед законом і судом та необхідність його вдосконалення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2010. Вип. 9. С. 105–109.
23. ООН. Цілі сталого розвитку 2016–2030 /ООН. 2016. URL: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
24. Judt T. *Ill Fares the Land*. London : PenguinPress, 2010. 256 с.
25. Солодзь Ю. В. Український середній клас у контексті замкненого кола соціальної нерівності і корупції. *Наукові записки НаУКМА. Соціологія*. 2020. Т. 3. С. 15–26.

Анотація

Кріцак І. В. Принцип рівності в аспекті демократизації суспільного життя та вибудовування нових граней кримінології: виклики і загрози сьогоденню. – Стаття.

У процесі роботи проаналізовано понад 100 наукових статей українських авторів, присвячених виявленню сутності принципу рівності перед законом, а також загальним питанням рівності в аспекті гендеру, ідеології, співставлення з нерівністю. Усі ці значення поняття розкриті крізь призму ціннісної парадигми та божественних (духовних) начал, корупційної складової нинішнього суспільства. У результаті проведеного аналізу відібрані найбільш важливі позиції (вдалось відшукати оригінальні розмірковування авторів шляхом міждисциплінарного підходу), які відображають основні аспекти даної проблеми.

Автором принципово оминалося питання дослідження принципу гендерної рівності, оскільки у самому понятті «гендер» вбачаємо гріховну природу, як таку, що суперечить божественним істинам. Висловлюються окремі настанови, як слід проводити земне життя. Здійснюється відстоювання традиційно-звичаєвих цінностей українського народу на засадах святості життя, високих духовно-культурних ціннісних начал.

В епоху повсюдної ідеалізації прав людини постає важливе питання дотримання принципу рівності усіх перед Законом. Монтеск'є наголошував: «Коли я приїжджаю в країну, мене цікавлять не те, які там гарні Закони, а передусім чи вони виконуються». З позицій позитивістської концепції праворозуміння, а також ще з часів римського права та сьогодення знаємо, що «Закон є Закон. Закон суворий, але це Закон. Суддя – це «говорящий» Закон». Відомо, що усі люди рівні перед Законом незалежно від раси, кольору шкіри, релігійних переконань. Кумедною стала фраза про те, що «деякі рівніші» (у яких більше грошей), що заставляє замислитись, порозмірковувати, а що ж, власне, вносить суттєвий дисбаланс у розвиток суспільних відносин в аспекті порівнянь рівності та нерівності. Виникає недовіра до суду, широко розповсюджується правовий нігілізм та правовий ідеалізм – ці та ще багато інших питань заставляють предметно замислитись на дану тему.

Ключові слова: свобода, всездозволеність, цінності, права людини, законність, історія, суд, гендер, злочинність.

Summary

Kritsak I. V. Principle of equality in aspect democratization of public life and building new aspects of criminology: challenges and threats today. – Article.

In the process of work more than 100 have been analyzed scientific articles by Ukrainian authors, dedicated to revealing the essence of the principle of equality before the law as well as the general issue of equality in terms of gender, ideology, comparison with inequality. All these meanings of the concept revealed through the prism of the value paradigm and divine (spiritual) principles, corrupt component of the current society. As a result of the analysis selected the most important positions (i managed to find the original reflections of the authors through an interdisciplinary approach), which reflect the main aspects of this problem.

The author fundamentally avoided the question of researching the principle of gender equality, because in the very concept of «gender» we see the sinful nature as being contrary to divine truths. Separate instructions are given on how to lead an earthly life. Advocacy is underway traditional and customary values of the Ukrainian people on the basis of the sanctity of life, high spiritual and cultural values.

In the era of widespread idealization of human rights the important question of compliance with the principle of equality arises everyone before the Law. Montesquieu stressed: «When I come to the country, i'm not interested in what good laws are there and, above all, are they being implemented.». From the standpoint of the positivist concept of legal understanding, and also since the time of Roman law and today we know that «The law is the law. The law is strict, but it is the law. Judgment – tse «speaking» Law. It is known that all people are equal before the Law regardless of race, skin color, religious beliefs. The phrase about what became funny «some equal» (who have more money), which makes you think, to ponder, what exactly introduces a significant imbalance in the development of social relations in terms of comparisons of equality and inequality. Distrust of the court arises, legal nihilism is widespread and legal idealism – these and many other questions make you think objectively on this topic.

Key words: freedom, permissiveness, values, human rights, legality, history, court, gender, crime.